

Zondag 30 mei 1915 – enige editie

Hulp aan België.

De paus heeft kardinaal Gibbons, aartsbisschop van Baltimore, die het erevoorzitterschap van het centrale steuncomité voor België heeft aanvaard, een brief van gelukwens doen schrijven, waarin hij hem hulde brengt voor zijn deelneming aan het internationale liefdewerk voor het geliefde Belgische volk.

Het Belgisch informatiebureau verneemt uit Havre:

De Belgische minister van oorlog, baron de Broqueville, heeft de volgende gewichtige omzendbrief rondgestuurd:

Uit de op de departementen van oorlog en van buitenlandse zaken ingekomen inlichtingen blijkt, dat sedert enkele tijd talrijke Belgische vluchtelingen passen vragen om zich naar Zwitserland of Nederland te begeven met het min of meer verborgen doel naar België terug te keren.

Onze landgenoten vermoeden niet aan welke gevaren en moeilijkheden zij zich blootstellen terug te keren in het door Duitsers bezette gedeelte van België, in het bijzonder die onzer landgenoten welke de Duitsers in staat achten de wapens te dragen. De regering wil die staat van zaken aan de belanghebbenden bekend maken en dient tevens voorzorgen te nemen ten einde ongepaste openbaringen en gevaarlijke onbescheidenheid te beletten.

Ten gevolge daarvan heeft men onze diplomatieke en consulaire agenten doen weten dat zij geen passen voor Zwitserland noch Nederland mogen afleveren aan personen die, op welke wijze ook, aan het leger verbonden zijn geweest.

Indien, om bijzonder ernstige redenen, personen die tot vermelde categorie behoren, evenwel vragen zich naar Zwitserland of Nederland te mogen begeven, zal daarover door het toedoen van het ministerie van Buitenlandse zaken, een verslag aan mijn departement worden gedaan.

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Brussel, 27 mei.

Het artikel over het Duitse bestuur in België van de hand van de zoon van de tegenwoordige gouverneur-generaal von Bissing verschilt in vele opzichten van dat van Walter Bloem.¹ Om te beginnen is het niet zo in doorlopende juichtoon gesteld, al worden de verdiensten van eigen aard en volk er ook terdege in naar voren gebracht. Bovendien is het veel heftiger en blijkbaar gevloeid uit de pen van een meer hartstochtelijk man. Immers von Bissing schrikt er niet voor terug, te midden van zijn zakelijke uiteenzettingen zinnen in te voegen als: Für die Schaden, den die Beschieszung der Küstenorte, die Kämpfe um Yperen und Dixmuiden Land und Leuten noch immer verursachen, ist neben der aushäusigen belgischen Regierung, dem in seinen Entschlüssen wohl längst nicht mehr freien König Albert o h n e L a n d England, in zweiter Linie Frankreich verantwortlich.“

De bewijsbaarheid van deze beweringen daar gelaten, treft ons, als onzijdige buitenstaanders, het door mij gespatieerde epitheton, hier aan een zo eervolle vijand als de Belgische koning toegevoegd; en dat nog wel te meer, waar dit komt van het volk, dat elk betrekken van de door hem verafgode keizer Wilhelm in de krijgspolemieken werkelijk diep in de ziel snijdt.

¹ Avondblad van 27 mei.

Maar wellicht, ik zegde dit reeds in mijn eerste artikel, ligt het gebrek hier bij ons, neutralen, die deze grote dingen slechts met evenwichtigheid mogen naderen.

Voor dat ik nog enkele punten uit von Bissing's betoog naar voren breng, wil ik eerst maar terstond spreken over een algemeen verschijnsel, dat de gehele Duitse literaire arbeid over België beheerst. Ik bedoel de daaruit blijkende, ernstig gemeende begeerte, om een juist inzicht te krijgen van het Belgische volk en zijn karakter, met het doel, met deze kennis versterkt, toegang te verkrijgen tot zijn hart en waardering, of althans begrip te vinden voor wat de Duitsers in zijn land ten goede pogen te verrichten.

Of het gelukken zal langs deze weg de kloof, die tussen Duitsers en Belgen gaapt, te overbruggen, zal pas de toekomst kunnen leren, maar de onpartijdige zal er bewondering voor moeten hebben dat het Duitse volk, op dit ogenblik in de grootste zorgen en gevaren gevangen, terwijl het zich rekenschap geeft dat het een oorlog voert, die zijn ganse bestaan geldt, reeds terstond, te midden van al die stormen, de moed heeft om vastberaden ook aan deze arbeid van zelfontwikkeling de hand te slaan.

Zijn de daartoe gevolgde methodes juist? Zal het streven, inzicht te verkrijgen in de Belgische geest de Duitsers lukken? Ziehier hoogst belangrijke vragen, van onmiddellijk gewicht, waarop juist de verschenen en nog te verschijnen geschriften ons het antwoord zullen kunnen geven. De nu volgende beschouwingen mogen ons voor dit antwoord alvast enkele bijdragen geven. Van vooroordelen en oppervlakkige indrukken zal men zich in de eerste plaats hebben los te maken en zich daarvoor ten zeerste moeten hoeden. Treffende getuigenis hiervan geeft von Bissing, wanneer hij beweert dat de Belgen de Duitsers niet alleen als vijanden beschouwen, omdat zij gewapend de grenzen zijn overschreden en het trotse Luik

onderworpen hebben, maar vooral omdat de Belgische regering sedert jaren had toegelaten dat in de pers, in afbeeldingen en op het toneel de Duitsers gehoond, belasterd en bij Engelsen en Fransen achtergesteld werden.

Zie, dan zijn wij toch weer blij dat onzijdigheid ons beter doet zien, want van dit alles is geen woord waar. Is Duitsland eens in een of andere revue bespot, wie gebeurt dit niet? Weten wij niet allen dat voor een coupletzanger of revuesamenflanser niets heilig, niemand schotvrij is? Leopold II en De Mot, Woeste en Hijmans, Faillières en de lord mayor, allen hebben het wel eens in de Scala moeten ontgelden. En weegt dit alles op tegen de nauwe handelsbetrekkingen, welke de Duitsers hier voor de oorlog onderhielden, de grote zaken die zij er deden, hun kunst, hun muziek, die er op prijs werden gesteld, de vaak hoge posities, die zij hier en elders bekleedden? De heer von Bissing moet het maar eens vragen aan een von Bary of een Mallinckrodt of die het met hem eens zijn.

Een ander bewijs dat de professor uit München nog niet lang genoeg in België is om de, trouwens zeer moeilijke materie voldoende te beheersen, is zijn innige verwondering en diepe minachting over hetgeen hij noemt de belachelijke zucht der Belgen voor het “demonstrative Farbentragen”. Hij vindt dit kinderachtig! En nu spijt het mij professor von Bissing in de kaart te moeten kijken en gedwongen te zijn hem toe te voegen: dat hebt u van uw vader, de heer gouverneur-generaal. Het spijt mij namelijk dat ik mij net bijtijds herinner dat de gouverneur-generaal in januari of februari aan een correspondent van de Düsseldorfer General Anzeiger de eer aandeed deze zijn opinie over het Belgische volk (niet in vertrouwen, maar ter publicatie) mede te delen en daarin was het hoofdthema: de Belgen zijn grote kinderen. Dat deze beslist onjuiste kwalificatie blijkbaar ter hoogste plaats nog als axioma blijft gelden – het blijkt uit de uitlatingen van de zoon – kan er niet toe bijdragen de lieden, wie het

blijkbaar belang inboezemt, een juist denkbild te geven van het trouwens hoogst gecompliceerde probleem der Belgische volkpsychologie, waarbij bovendien de Belg niet met de Brusselaar vereenzelvigd moet worden.

En nu vraag ik de heer von Bissing zoon: in trouw, vindt hij het belachelijk en kinderachtig, wanneer bv. Duitse moeders en vrouwen hun rouwgewaad, het nobelste rouwgewaad dat er gedragen kan worden, daar het immers de voor het vaderland gevallen held geldt, sieren met een embleem dat voor alle mensen, van de prilste jeugdherinneringen af, in drie kleuren het ganse vaderland vertegenwoordigt? U had de zaak van die kant niet bekeken? Ik geeft u beleefd in overweging dat dan alsnog te doen, want gij begrijpt dat het argument: quod licet Jovi, non licet bovi, dat U in petto hield, tegenover een onzijdige moeilijk te verdedigen zou vallen.

In het algemeen schijnt het mij ook, dat von Bissing minder onbevooroordeeld tegenover het Belgische volkskarakter staat, dan bv. Bloem. Wanneer beiden, om iets te noemen, menen te kunnen vaststellen dat de verhouding der Belgen tegenover het Duitse bewind iets minder vijandig wordt, dan zegt von Bissing dat langzamerhand enkelen van de bevolking tot bezinning komen, inzien dat er dingen zijn, machtiger dan de wil van de enkeling, en het tenslotte maar beter is met de Duitse overheden in het belang van het land samen te werken, hetgeen volstrekt nog geen verraad tegen eigen vaderland betekent.

En hoor nu Bloem over ditzelfde onderwerp. Er doen zich tekens voor – meent deze – welke er op duiden dat een zeker vertrouwen in het nieuwe bestuur bij de “schweregeprüfte” bevolking zich baan begint te breken. Zoals vanzelf spreekt, zal men het niet met alles wat de Duitsers in België doen eens zijn, maar iedere Duitser, welke in België werkt, heeft de indruk dat tenminste het geloof aan de goede wil en

de eerlijke bedoeling van het Duitse bestuur om ten beste van het land te werken, in alle lagen van het Belgische volk begint door te dringen. Natuurlijk zal dit gevoel vrijwel onbewust zijn, terwijl aan de oppervlakte zoals vanzelf spreekt de zo begrijpelijke zucht tot morren de overhand behoudt.

Een man, die aldus het probleem begint te naderen, is zeer zeker op de goede weg, maar ook hier zijn toch, dunkt mij, de conclusies weer te haastig getrokken, want wie ter wereld zou de vraag: beginnen de Belgen enigszins vrede te krijgen met het Duitse bestuur, durven of kunnen beantwoorden? Blijkt immers het antwoord op deze vraag niet terstond en op in het oog lopende wijze, dan is dit m.i. een bewijs dat de betere stemming nog tot de zeldzaamheden behoort en men dus afgaat op het toeval, iets wat bij het onderzoeken van dergelijke zaken behoort te worden buitengesloten.

Men mag ook niet vergeten dat alle maatregelen, hier door de Duitsers genomen, hun ganse bewind in België, dan toch voorlopig nog maar een tijdelijk karakter dragen, zolang de definitieve occupatie en annexatie van het gehele grondgebied niet hun beslag hebben gekregen². Alle verschijnselen van tevredenheid of onwil tegenover dit bewind hebben dus ook maar een voorlopig karakter en dus slechts waarde als tijdelijk verschijnsel en niet als basis voor onderzoek van de Belgische volksgeest. Bovendien zijn o.i. de tijden nog te gespannen en daarom niet rijp voor een onderzoek naar dit alles, dat eigenlijk neerkomt op een toetsen van de waarde van het Belgische patriottisme, wat weer samenhangt met de veelomstreden vragen van “*mentalité et âme belges*”, problemen, welke de onderzoekers van het de Belgen toch op dit ogenblik zeker vijandige Duitsland al onder zeer slechte voorwaarden tegemoet treden. Niets

² Het staat geenszins vast, dat de Duitsers een definitieve inlijving van België van plan zijn. – Red.

kan natuurlijk hem, die daar lust in heeft, beletten zich in dat onderzoek nu reeds te verdiepen, maar hij hoede er zich voor nu reeds de slechts schijnbaar verkregen resultaten als onomstotelijke waarheden op schrift te stellen en de wereld in te zenden. Dit zou beide partijen voor veel illusies en desillusies sparen.

“Nur der Beste ist für die in Belgien gestellten Aufgaben gut genug“, heeft de gouverneur-generaal tot zinspreuk genomen, en onder deze leuze moet men werken ter wedergeboorte van het zwaar getroffen België. Maar zich reeds nu de krans der overwinning op het hoofd te willen zetten ware voorbarig. Veel is er gedaan, dat mag men toegeven, maar nog veel, veel meer blijft te doen over, met veel takt, algehele toewijding en vermijding van de vooral hier te lande zo gevaarlijke kwetsende maatregelen. En als dan de tijden tot de volheid zijn gekomen, waarnaar wij allen zo vurig verlangen, dan zullen de onpartijdige beoordelaars beslissen, aan wie de erekrans behoort te worden uitgereikt.